מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני בנים כשתי לי זתים סביב לשלחנם,
תכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת ויגש

אותיות ח • י

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל
האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים** ב"ר
נחמן מיכאל נחמני זלה"ה
מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'
שחי לפני ב-300 שנה בתקופת ה'אור החיים' ומקום קברו לא נודע
והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני
נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות
יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון
שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל (17) סניף 635
מספר חשבון 7171303028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומזוני וכל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון המבואר'
נתרם
לעילוי נשמת

אבי היקר
אברהם בן אסתר כהן ז"ל
נלב"ע י"ב תשרי תש"פ
ת.נ.צ.ב.ה.

הוקדש ע"י בנו
זכות המחבר יעמוד לו
להצלחה ולברכה
בכל משאלות לבו ובכל צרכיו

לשותפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון
ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק בדברי רבנו ולבארם כראוי עד היכן שמשגת ידינו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין בכוחנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעיוניו, ובודאי לא לקבוע בכתה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותינו הקדמונים, בודאי לא על דבינו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוחה לפני מהלומדים אשר יבין ומצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבינו, אנא ממנו שימציאם לידינו בכדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהדורות הבאות, ובזה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ

ח

פָּסוּק (בראשית מה, כח) ׳רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי׳ וְכוּ׳. יֵשׁ לְדַקְדֵּק, מַהוּ ׳רַב׳. **וּמָצָאנוּ בְּמִדְרַשׁ יַלְקוּט** (פרשת ויגש רמז קנב), ׳רַב עוֹד׳ וְכוּ׳, רַב כֹּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּנִי, שֶׁכַּמָּה צָרוֹת הַגִּיעוּהוּ, וְעוֹדֶנּוּ עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ. וַאֲנִי חָטָאתִי שֶׁאָמַרְתִּי ׳נִסְתְּרָה דַרְכִּי מֵה״ (ישעיהו מ, כז), **וּבְטוּחַ אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לִי בְּ׳מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ׳** (תהלים לא, כ), **עכ״ל.**

פָּסוּק רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי, מֵאֲמָרָם ז״ל רַב כֹּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּנִי, כַּמָּה צָרוֹת וְכוּ׳ וְעוֹדֶנּוּ עוֹמֵד וְכוּ׳

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

ח

העגלות ששלח יוסף הן סימן שעמד בצדקו וראוי לקבל שכר בעולם הבא

דרשת המדרש ש׳רב׳ כוחו של יוסף ו׳רב׳ חלקו של יעקב לעולם הבא

כתוב **בְּפָסוּק** (בראשית מה, כח)[א], **׳רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי׳ וְכוּ׳.** יֵשׁ לְדַקְדֵּק על לשון הפסוק, **מַהוּ** לשון **׳רַב׳**[ב], שלכאורה היה די שיהיה כתוב ׳עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי׳.

וּמָצָאנוּ שכבר עמדו על כך **בְּמִדְרַשׁ יַלְקוּט** (שמעוני פרשת ויגש רמז קנב)[ג], שדרשו את הפסוק **׳רַב עוֹד׳ וְכוּ׳, ׳רַב׳** - גדול **כֹּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּנִי** לעמוד בנסיונות שנזדמנו לפניו, **שֶׁהרי כַּמָּה** - הרבה **צָרוֹת הִגִּיעוּהוּ** - עברו עליו, שנמכר ארבעה פעמים לעבד, והיה כלוא י״ב שנים בבית הסוהר, ׳עוד יוסף בני חי׳ - **וְעוֹדֶנּוּ עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ**, שעל שם כך נקרא ׳חי׳, לפי שהצדיקים אפילו במיתתם קרויים ׳חיים׳, ואילו הרשעים אפילו בחייהם קרויים ׳מתים׳[ד] (ברכות יח, א-ב). **וְאִילּוּ אֲנִי**[ה] **יעקב, חָטָאתִי כְּשֶׁאָמַרְתִּי ׳נִסְתְּרָה דַרְכִּי מֵה״** - שהיה נדמה לי, שיוסף נאבד או נטמע בין הגוים, וכאילו ח״ו הקב״ה העלים עיניו ממני, ואינו רואה בצרתי (ישעיהו מ, כז)[ו], **וְאמנם, בְּטוּחַ אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לִי חלק בְּ׳מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ׳** - לפי שהחיות בא מצד הנפש, והצדיק שנמשך אל הנפש הוא חי בה, והרשע שנמשך אל גופניותו קרוי מת. **יפה תואר** השלם (ב״ר צד, ג). **ה. במתנות כהונה** פירש על פי רש״י (על המדרש), שהוא כמו ׳פירוש אחר׳, על הפסוק ׳רב׳ וגו׳. אך **ביפה תואר** השלם לא משמע כן, וכפירושו נראה בדברי רבינו. **ו.** לשון הפסוק, ׳לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וְתֹאמַר יִשְׂרָאֵל נִסְתְּרָה דַרְכִּי מֵה׳ וּמֵאֱלֹקַי מִשְׁפָּטִי יַעֲבוֹר׳.

ציונים ומקורות

א. לשון הפסוק, ׳וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי אֵלְכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטֶרֶם אָמוּת׳. **ב.** וראה בפירושי רש״י ושאר מפרשים על הפסוק, שכבר עמדו על כך. **ג.** לשון הילקוט לפנינו, ׳ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי׳, ורב כחו של יוסף בני, שכמה צרות הגיעוהו ועודנו עומד בצדקו [הרבה ממני, שחטאתי] שאמרתי ׳נסתרה דרכי מה״ (ישעיהו מ, כז), ובטוח אני שיש לי ב׳מה רב טובך אשר צפנת׳ וגו׳. **ד.** והטעם,

קָשָׁה, דִּמְדֶּקָאָמַר רַב כֹּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְכוּ' שֶׁעוֹדָנּוּ עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ, נִרְאֶה, שֶׁהָיָה שׁוּם סָלְקָא דַּעְתָּא לוֹמַר לְהַפֵּךְ, שֶׁאֵינוֹ עוֹד עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ. וְאִם כֵּן, הֵיאַךְ הֵבִין יַעֲקֹב שֶׁעֲדַיִן יוֹסֵף בְּצִדְקוֹ. **וְאִיתָא** בְּמִדְרָשׁ אַחֵר (ילקוט תהלים רמז תשיז), עַל אוֹתוֹ פָּסוּק עַצְמוֹ 'מָה רַב טוּבְךָ' וְכוּ', אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִי תּוֹרָה וּמִצְוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, 'בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ' (שם קיט, יא), צָפוּן לְיִשְׂרָאֵל תּוּשִׁיָּה (ראה משלי ב, ז), הֲרֵינִי צוֹפֵן

זָרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

כמה גדול הוא רב הטוב אשר צפנת לתת ליראיך בעולם הבא[ז] (תהלים לא, כ)[ח], כלומר, כיון שיוסף עדיין חי, ולא מת אף אחד מבניי בחיי, בטוח אני שיש לי חלק בשכרם של הצדיקים בעולם הבא[ט], **עכ"ל.** ופירוש דברי המדרש הוא, שתיבת 'רב' מרמזת על שני עניינים, האחד על 'רב כוחו' של יוסף שעמד בצדקו. והשני, על 'רב טוב' שגנוז ליעקב לעולם הבא[י].

קושיא מניין ידע יעקב שיוסף עמד בצדקו

אמנם **קָשָׁה** - יש להקשות על דברי הילקוט, דִּמְדֶּקָאָמַר רַב כֹּחוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְכוּ' שֶׁעוֹדָנּוּ עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ, **נִרְאֶה** - יש להבין מלשון זה, שֶׁהָיָה שׁוּם סָלְקָא דַּעְתָּא - צד של ספק ליעקב לוֹמַר לְהַפֵּךְ, שֶׁאֵינוֹ עוֹד עוֹמֵד בְּצִדְקוֹ, שלא הצליח יוסף לעמוד בנסיונות של טומאת מצרים, וְאִם כֵּן, יש לתמוה הֵיאַךְ הֵבִין יַעֲקֹב מדברי שאר בניו, שֶׁעֲדַיִן יוֹסֵף עומד בְּצִדְקוֹ, כלומר, מנין נודע לו עתה שיוסף עדיין עומד בצדקו.

הפסוק 'מה רב טובך' נדרש גם על שכר המצוות לעולם הבא

וְיֵשׁ לבאר, בהקדם מה דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ **אַחֵר** (ילקוט תהלים רמז תשיז)[יא] **עַל אוֹתוֹ פָּסוּק עַצְמוֹ 'מָה רַב טוּבְךָ' וְכוּ', אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר צָפַנְתָּ** - שמרת והטמנת לי, כלומר, קיימת עבורי תּוֹרָה וּמִצְוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, ככתוב (תהלים קיט, יא)[יב] **'בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ'**, ועל כן, **'צָפוּן**[יג] **לְיִשְׂרָאֵל תּוּשִׁיָּה', הֲרֵינִי צוֹפֵן לְךָ** - מטמין ושומר עבורך,

ציונים ומקורות

ז. ע"פ מצודת דוד. ח. לשון הפסוק, 'מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם'. ט. על פי עץ יוסף (ב"ר צד, ג). י. כך הוא לפי הילקוט שרבינו מביא. אולם במדרש (ב"ר צד, ג) מובא מאמר זה בתוספת דברים להבנת תיבות הפסוק לפי הדרש, 'ויאמר ישראל רב', 'רב' כחו של יוסף בני, שכמה צרות הגיעוהו ועדיין הוא עומד בצדקו, 'הרבה' ממני שחטאתי שאמרתי 'נסתרה דרכי מה'', ובטוח אני שיש לי ב'מה רב טובך', ע"כ. ופירש ביפה תואר השלם, שלפי המדרש, תיבת 'רב' נדרשת לשלשה עניינים. א. 'רב' כוחו של יוסף שעמד בצדקו. ב. 'הרבה' ממני שחטאתי, כלומר, שהחטא שחטאתי הוא רב וגדול ממני. ג. יש לי חלק ב'מה רב טובך', כלומר, בחלק שגנוז לצדיקים לעתיד לבא. יא. לשון הילקוט, אמר רבי אבא בר כהנא, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם צפנתם לי תורה ומצות בעולם הזה 'בלבי צפנתי אמרתך', אני צופן לכם מאותו הטוב המתוקן לצדיקים לעתיד לבא. יב. לשון הפסוק, 'בְּלִבִּי צָפַנְתִּי אִמְרָתֶךָ לְמַעַן לֹא אֶחֱטָא לָךְ'. יג. לא נמצא פסוק זה, וגם בילקוט

לְךָ מֵאוֹתוֹ הַטּוֹב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים, עכ"ל. וּלְמַעְלָה אָמַר הַכָּתוּב (בראשית מה, כז), ׳וַיִּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ׳, שֶׁשָּׁלַח לוֹ יוֹסֵף הַסִּימָן שֶׁהָיוּ עֲסוּקִים בְּפָרָשַׁת עֶגְלָה עֲרוּפָה כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ (ילקוט שם. ב"ר צד, ג). אִם כֵּן, אָמַר יַעֲקֹב ׳רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי׳, וַדַּאי שֶׁהוּא מְזֻמָּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁצָּפַן

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

בשביל שקיימת את התורה שנקראת ׳תושיה׳ (סנהדרין כו, ב)[ד], מתן שכר מֵאוֹתוֹ הַטּוֹב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים לעולם הבא[טו], ׳מה רב טובך׳, אמר רבי אבא ברבי יודן, אמר הקדוש ברוך הוא, אתם [קיימתם התורה והמצוות] לפי כוחכם, ואני [אשלם לכם לעולם הבא שכר] לפי כוחי, עכ"ל. ומבואר מהמדרש, שהפסוק ׳מה רב טובך׳ וגו׳, מדבר מהשכר השמור לצדיקים לעולם הבא, כנגד מה שהם שומרים התורה בליבם.

מסימן העגלות הבין יעקב שיוסף מזומן לחיי העולם הבא

וּלְמַעְלָה בפרשתנו אָמַר הַכָּתוּב (שם מה, כז)[טז], ׳וַיִּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ׳, וכתוב בילקוט[יז] (שם)[יח], שמה שֶׁשָּׁלַח לוֹ יוֹסֵף ליעקב עגלות, היינו הַסִּימָן שֶׁיּוֹסֵף זכר עדיין איך שֶׁהָיוּ יעקב ויוסף עֲסוּקִים בְּלִימוּד פָּרָשַׁת עֶגְלָה עֲרוּפָה כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ[יט], ומכך יבין יעקב, שאכן זהו יוסף והוא עדיין חי[כ], וגם שהוא עדיין עומד בצדקו אף שהיה במצרים כ"ב שנה[כא].

אִם כֵּן, מתפרש יפה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב ׳רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי׳, כלומר, וַדַּאי שֶׁהוּא - יוסף, מְזֻמָּן לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שהם החיים הנצחיים והאמתיים, ויקבל שם השכר הצפון לצדיקים, ככתוב ׳מה רב טובך

ציונים ומקורות

לפנינו לא גרס כן. ואולי צ"ל, ׳יְצָפֹן לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה׳ (משלי ב, ז). וצ"ע. **יד.** לשון הגמרא, אמר רבי חנן, למה נקרא שמה [של התורה] תושיה, מפני שהיא מתשת כחו של אדם. דבר אחר, תושיה, שניתנה בחשאי מפני השטן. דבר אחר, תושיה דברים של תוהו שהעולם משותת עליהם. **טו.** ז"ל הרמב"ם (תשובה פ"ח ה"א), הטובה הצפונה לצדיקים היא חיי העולם הבא. **טז.** לשון הפסוק, וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם׳. **יז.** וכמו כן במדרש (ב"ר צד, ג). **יח.** לשון הילקוט, אמר להם יוסף [לאחיו], אם יאמין לכם [יעקב, שאני חי] מוטב, ואם לאו, אתם אומרים לו, בשעה שפרשתי ממנו, בפרשה של עגלה ערופה הייתי עוסק, הדא הוא דכתיב ׳וירא את העגלות אשר שלח יוסף׳. **יט.** וכתב **בשפתי חכמים** (בראשית מה, כז אות מ) ז"ל, ורוצה לפרש הָעֲגָלוֹת דכתיב בקרא, קרינן עֶגְלוֹת בסגו"ל תחת העי"ן ושו"א תחת הג׳. **כ. בשפתי חכמים** ביאר, ׳וירא׳ את העגלות, היינו מלשון הבנה, שהגידו לו פרשת עגלה ערופה, ואז הבין יעקב שאמת הוא. וראה בהערה להלן, מה שדקדקו **בפירוש ר' חיים פלטיאל ובחזקוני** (פסוק כז), על עיקר סימן זה. **כא.** בפשטות הכוונה, שיוסף שלח העגלות ליעקב לסימן שבכך יתוודע שהוא באמת יוסף. אמנם רבינו מוסיף לבאר שמתוך הסימן ששלח יוסף ליעקב הבין יעקב שיוסף עמד בצדקו, ומזומן לחיי העוה"ב שהרי צפן בלבו דברי תורה כל אותן השנים, וכדברי המדרש שהעושה כן זוכה לשכר הצדיקים. ועוד, שנתכוין לרמוז לו שקיים עמו את מצות לויה, וכדלהלן

בְּלִבּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְזוֹכֵר בַּמֶּה הָיָה עוֹסֵק כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ.

וְעַקַּר כַּוָּנַת יוֹסֵף שֶׁשָּׁלַח לוֹ סִימָן זֶה, הָיָה לְהוֹדִיעוֹ שֶׁעֲדַיִן הוּא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הָעֶגְלָה עֲרוּפָה בָּאָה עַל הָרוֹג הַנִּמְצָא בַּדֶּרֶךְ, וְהוּא סִימָן שֶׁשּׁוּם אֶחָד מִבְּנֵי עִירוֹ לֹא לְוּוּ אוֹתוֹ בְּנִסְיָעָתוֹ מִן הָעִיר, כְּדִתְנַן (סוטה מה, ב), וְלֹא רְאִינוּהוּ וּפְטָרְנוּהוּ בְּלֹא לְוָיָה. וְאָמְרִינַן בְּסוֹף סוֹטָה (מו, ב), כָּל הַמְלַוֶּה

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

אשר צפנת ליראיך', שֶׁהרי צָפַן - טמן ושמר בְּלִבּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְזוֹכֵר בַּמֶּה - באיזו פרשה בתורה, הָיָה עוֹסֵק כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ[כב]. ומתיישב היטב שממה שראה שצפן התורה בלבו, למד יעקב לומר 'רב עוד יוסף בני חי'.

מפני שיעקב ליווה את יוסף הדבר וודאי שלא ניזוק ויסוריו הם סימן שעומד בצדקו

וְעַקַּר[כג] כַּוָּנַת יוֹסֵף שֶׁשָּׁלַח לוֹ סִימָן זֶה של העגלות המרמזות על עגלה ערופה, הָיָה לְהוֹדִיעוֹ ליעקב שֶׁעֲדַיִן הוּא צַדִּיק, והיינו, שֶׁהֲרֵי הָעֶגְלָה עֲרוּפָה בָּאָה - זקני בית דין מביאים אותה כדי לכפר עַל הָרוֹג הַנִּמְצָא בַּדֶּרֶךְ, ואין ידוע מי הרגו, ככתוב בתורה (דברים כא, א-ט), וְמה שנהרג, הוּא סִימָן שֶׁשּׁוּם אֶחָד מִבְּנֵי עִירוֹ לֹא לְוּוּ אוֹתוֹ בְּנִסְיָעָתוֹ מִן הָעִיר, שאילו היו מלווים אותו, לא היה נהרג, כְּדִתְנַן במשנה (סוטה מה, ב)[כד], שזקני העיר שבה נמצא ההרוג, כשהם מביאים את העגלה ערופה, הם אומרים ומודיעים, לא בא הנרצח לפנינו לפני יציאתו מהעיר ושילחנוהו מכאן בלי מזון, וְגם לֹא רְאִינוּהוּ כשיצא לדרכו, וּפְטָרְנוּהוּ בְּלֹא לְוָיָה - ושילחנו אותו לבד בלי מלווים. פירוש, איננו אשמים במיתתו מחמת ששלחנו אותו מן העיר בלי מזון, שלפי שהיה רעב בדרך, הוא נעשה לסטים ונהרג[כה], או

ציונים ומקורות

בסמוך. **כב.** מדקדוק לשון רבנו נראה שמוסיף כאן שגם שכרו של יוסף לעולם הבא נרמז כאן בפסוק, שהלשון 'רב' נאמר על יוסף, על שם שיקבל שכר מ'רב טובך אשר צפנת ליראיך'. ולפי זה, צריך לומר שמה שכתוב בילקוט 'ורב כחו של יוסף בני, שכמה צרות הגיעוהו ועודנו עומד בצדקו', אין פירושו רק שגדול כוחו של יוסף לעמוד בנסיונות, רק גם ש'רב כוחו' ושכרו לעולם הבא בשביל שעמד בנסיונות אלה. **כג.** לעיל נתבאר שיעקב הבין שיוסף צפן התורה בלבו וממילא הוא מזומן לחיי עוה"ב, אולם לכאורה עדיין יש לדקדק, מדוע הוכחת יוסף לאביו היתה דוקא ממה שלמד בעת פרדתו [שהלא אדרבה, יותר היה ראוי לשלוח אליו ממה שלמד זמן רב קודם לכן, שבכך מוכח יותר שצופן התורה בלבו]. וליישב זה, מוסיף רבינו ומבאר שגם רצה לרמוז ולהוכיח על שעומד בצדקו, כפי שיש ללמוד מתוך דיני עגלה ערופה, והיינו ממצות לויה, וכדלהלן בדברי רבנו שזה היה עיקר כוונת יוסף בסימן העגלות. נמצא לפי ביאורו של רבנו, יעקב הבין מתוך הסימן ששלח אליו יוסף, שלמד עמו בהלכות עגלה ערופה קודם פרידתו ב' דברים, א. שיוסף צפן בלבו דברי תורה כל אותן השנים. ב. שלא יתכן שניזוק בדרכו לאחיו, שהרי אביו קיים בו מצות לויה. וממילא מב' ענינים אלו מוכח שהוא עדיין עומד בצדקו ומזומן שכרו לעוה"ב. ומובן היטב מה שאמר יעקב 'רב עוד יוסף בני חי' שעומד בצדקו. **כד.** לשון המשנה, זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במים במקום עריפה של עגלה, ואומרים 'ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו', וכי על דעתינו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן, אלא שלא בא על ידינו ופטרנוהו (בלא מזון) ולא ראינוהו והנחנוהו (בלא לוייה). **כה.** רש"י (שם ד"ה לא בא).

אֶת חֲבֵרוֹ, אֵינוֹ נִזּוֹק בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ. וּבְוַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב לְוָה אֶת יוֹסֵף כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי מִצְוָה רַבָּה הִיא, כִּדְאָמְרִינַן הָתָם (סוטה שם), כּוֹפִין לְלַוָּיָה. וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדֵּק מֵהַכָּתוּב (שם לז, יג) 'לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם', כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַכְּלִי יָקָר בְּפָרָשָׁה זוֹ (ד"ה וירא את העגלות).

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

מחמת ששלחנו אותו בלי לויה[כו]. שאם היו מלווים אותו, לא היה ניזוק. אלא לא ראינוהו, שאם ראינוהו היינו נותנים בידו מזון ומלוין אותו כראוי, כדי שלא ינזק בדרך. וְאָמְרִינַן בגמרא בְּסוֹף מסכת סוֹטָה (מו, ב), כָּל[כז] הַמְלַוֶּה אֶת חֲבֵרוֹ היוצא לדרך, בשיעור ארבע אמות, חבירו שיצא לדרך אֵינוֹ נִזּוֹק בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ.

וְאם כן, בְּוַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב לְוָה אֶת יוֹסֵף כמצוות הלוויה, כְּשֶׁפָּרַשׁ מִמֶּנּוּ ושלחו לראות היכן אחיו, שֶׁהֲרֵי לויה מִצְוָה רַבָּה - גדולה הִיא[כח], כִּדְאָמְרִינַן הָתָם בגמרא, שבית דין כּוֹפִין[כט] את בני העיר לְלַוָּיָה - לקיים מצות לויה.

וְכֵן יֵשׁ לְדַקְדֵּק שיעקב ליווה את יוסף, מֵהַכָּתוּב - מהפסוק (שם לז, יג)[ל] 'לְכָה - לך וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם' - שלכאורה קשה, איך שייך לומר שאחרי שילך יוסף לדרכו, ישלחנו יעקב, הלא כבר אינו בסמוך אליו. ובעל כרחך צריך לומר, שיעקב הלך עם יוסף במקצת מן הדרך ללוותו, ולכן לפני שהתחילו ללכת, אמר לו 'לכה אתי קצת, ולאחר מכן 'אשלחך אליהם', כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַכְּלִי יָקָר בְּפָרָשָׁה זוֹ (ד"ה וירא את העגלות)[לא]. ועל כן שלח יוסף ליעקב סימן בעגלות, לרמזו על מה שעסקו יחד בפרשת עגלה ערופה, שמאותה פרשה נלמד גודל הענין של מצות לויה.

ציונים ומקורות

ובקרבן העדה (ירושלמי שם פ"ט ה"ו ד"ה והנחנוהו), שלפי שהיה רעב לא היה לו כח להלחם נגד הרוצח שביקש להרגו. **כו.** רש"י (ד"ה לא ראינוהו) פירש, דהיינו שלא הנחנוהו ללכת יחיד בלא חבורה. וביאר **המהרש"א** (ח"א ד"ה לא) בדעת רש"י, שהלויה היא לאורך כל הדרך שהולך בה, כדי שלא ינזק מהסכנות המצויות בדרכים. אך **ביפה מראה** (הובא במהרש"א שם) פירש, שדי בליווי ארבע אמות בתוך העיר בשעת יצאתו ממנה, וביאר במהרש"א, ש'הוא ודאי דבר סגולי, שהמתלוה ניצל מהיזקא דמטא לידיה', ע"כ. וגם מדברי רבינו בהמשך נראה שנקט פירוש זה לעיקר. **כז.** לשון הגמרא, אמר רב יהודה אמר רב, כל המלוה את חבירו ארבע אמות בעיר, אינו ניזוק [זה שיצא לדרך]. **כח.** וכן כתב **בגור אריה** (בראשית מה, כז) וז"ל, ויש מפרשים, שכאשר היה יעקב מלוה את יוסף עד עמק חברון, היה אומר יוסף לאביו שיחזור לביתו ואל יטריח את עצמו. והשיב יעקב, שמצוה גדולה היא בלויה, שהרי מי שאין מלוה, הוא שופך דם וכו'. ומקור דבריו הם בדעת זקנים לבעלי התוספות. וע"ע **בשפתי חכמים** השלם (שם). **כט.** לשון הגמרא, תניא, היה רבי מאיר אומר, כופין ללויה, ששכר הלויה אין לה שיעור, שנאמר (שופטים א, כד) 'וירא השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד', וכתיב (שם א, כה) 'וירא את מבוא העיר', ומה חסד עשו עמו, שכל אותה העיר הרגו לפי חרב, ואותו האיש ומשפחתו שלחו. **ל.** לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַחֶיךָ רֹעִים בְּשֶׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי'. **לא.** לשון הכלי יקר, על כן אומר אני, שגם רש"י הבין 'עגלות' כפשוטו, אך מה שנאמר 'אשר שלח יוסף', ולא נאמר 'אשר שלח פרעה', הבין רש"י מזה, ש'שלח' פירושו לויה, שיוסף עשה לויה לאותן עגלות אשר שלח,

וְאִם כֵּן, יַעֲקֹב שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר לִוָּה אֶת יוֹסֵף, לֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר (שם לז, לג) 'חַיָּה רָעָה אֲכָלָתְהוּ'. דְּזֶה אִי אֶפְשָׁר, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ נִזּוֹק בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ. וְאַף כִּי יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְנֶאֱבַד וְנֶעֱלַם מִפָּנָיו, הָיָה לוֹ לַחֲשֹׁב שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה זֶה לְטוֹבָתוֹ, וְלֹא לְרָעָתוֹ,

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

היסורים שאירעו ליוסף למרות צדקותו היו לטובתו

וְאִם כֵּן, יַעֲקֹב שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכְּבָר לִוָּה אֶת יוֹסֵף כשהלך אל אחיו, לֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר ולחשוב שיוסף מת בדרך, וכמו שאמר יעקב 'חַיָּה רָעָה אֲכָלָתְהוּ' (שם לז, לג)[לב], לפי שהיה לו להבין, דְּזֶה - לומר שחיה רעה טרפה אותו, אִי אֶפְשָׁר, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ נִזּוֹק בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, כיון שיעקב ליווה את יוסף[לג].

וְאַף כִּי יוֹסֵף אֵינֶנּוּ'[לד], וְנֶאֱבַד וְנֶעֱלַם מִפָּנָיו, והוא מתייסר ביסורים באיזה מקום בעולם, הָיָה לוֹ ליעקב לַחֲשֹׁב, שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה זֶה לְטוֹבָתוֹ של יוסף, וְלֹא לְרָעָתוֹ - להעניש על מעשיו הרעים,

ציונים ומקורות

שכן נאמר (שם מה, כד) 'וישלח את אחיו וילכו', ואין שילוח זה אלא לויה, ויוסף למד דין הלויה מן יעקב, שכן נאמר (שם לז, יג) '**לכה ואשלחך אליהם**', **וכי אחר שילך ישלחו, ומה היה המקרא חסר אם היה אומר 'לכה אליהם', אלא שאמר ללוותו**, ויעקב למד דין הלויה מן אברהם, שנאמר (שם יח, טז) 'ואברהם הולך עמם לשלחם', פירש רש"י, ללוותם. וזה שנאמר 'וישלחהו מעמק חברון', ששילוח זה היינו לויה, ולמד דין הלויה מעמק אותו צדיק הקבור בחברון, כי אברהם התחיל בלויה 'ויטע אשל' (שם כא, לג) נוטריקון 'אכילה שתיה לויה'. וכשליוה יעקב את יוסף, מסתמא הגיד לו מצות הלויה שמקורה מן פרשת עגלה ערופה, שיאמרו זקני העיר 'ידינו לא שפכו את הדם הזה' (דברים כא, ז), שלא פטרנוהו בלא לויה (סוטה מה, ב), וכן עשה גם יוסף כשליוה את אחיו, מסתמא היה נפטר מהם מתוך דברי הלכה הליכות עולם, להגיד להם דין הלויה אשר בה היה עסוק, וכתיב (בראשית מה, כז) 'וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם', וכללו בזה כל הדברים, הן הדברים שדיבר להם בביתו, הן הדברים אשר דיבר אליהם כשליוה אותם, ושם דיבר עמהם דין פרשת עגלה ערופה. **לב.** לשון הפסוק, 'וַיַּכִּירֶהָ וַיֹּאמֶר כְּתֹנֶת בְּנִי חַיָּה רָעָה אֲכָלָתְהוּ טָרֹף טֹרַף יוֹסֵף'. **לג.** ראה **בשפתי חכמים** השלם, שגם כן עמד בדקדוק זה, שכיון שליווהו היה ליעקב להבין שלא ניזוק יוסף. ותירץ, שכיון שבשעה שליווהו היה בדעתו לילך רק לשכם, ואח"כ הלך משם לדותן, לכך לא הועילה לו עוד מה שליווהו בתחילה. **בפירוש ר' חיים פלטיאל** (פסוק כז) דקדק על פירוש רש"י ששלח לו סימן, שכשנפרד ממנו היה למד הלכה מעגלה ערופה. וכי זה אות אמת, והלא רבים היו יודעים הדבר כי כשיעקב היה שונה בהלכה היו שם רבים יושבים בישיבתו ואין קורין סימן אלא לדברים שבינו לבינם. [וראה **חזקוני** שדקדק כן בקיצור דברים]. ופירש, שכששלח יעקב את יוסף בשדה שהוא מקום סכנה לפי שבני יעקב הרגו אותם ונמצא שהיה יעקב ירא מהם, וכן כששלח יוסף שלחו באימה כי היה ירא ממנו, ועל כן היה מלוה אותו לפי שלא היה ניזוק, שאחד המלוה ואחד המתלוה אינן ניזוקים כל אותו היום לפי שאין אדם נפטר מחבירו אלא מתוך דברי הלכה, וכן שלח יוסף לאביו 'אני יוסף בנך' על אודות שהיית מלוה אותי ואמרתי לך, אבי חזור בך, וענית לי, גדולה לוייה שכן עתידים ישראל לומר מצות עגלה ערופה, שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזון ובלא לוייה, שאם היינו רואים אותו היינו מלוין אותו. וזהו אות אמת, כי מזה הדבר לא ידע אדם אלא שניהם. ורבינו מוסיף לפרש בדרך זו, שיעקב למד מכל זה שיוסף עומד בצדקו. וכן כתב **בחזקוני**, עיי"ש. **לד.** ע"פ לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שַׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ יְסוּרִין לַצַּדִּיקִים בִּשְׁבִיל לְגַדְּלָם בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בַּפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת (מקץ אות טו), עַל הַהִיא דְּכָל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בּוֹ, מְדַכְּאוֹ בְּיִסּוּרִין (ברכות ה, א).

וּמֵעַתָּה, אֵין לָחוּשׁ שֶׁהַגְּדֻלָּה שֶׁקִּבֵּל יוֹסֵף בָּעוֹלָם הַזֶּה, תִּגְרֹם לוֹ חִסָּרוֹן לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהֲרֵי הַגְּדֻלָּה הַזּוֹ לֹא בָּאָה אֶלָּא לְאַחַר הַיִּסּוּרִין שֶׁסָּבַל, וְאַדְרַבָּא, מִזֶּה מוּכָח שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ יְסוּרִין לַצַּדִּיקִים, בִּשְׁבִיל לְגַדְּלָם - לרומם אותם בָּעוֹלָם הזה, בזכות מה שעמדו בנסיון כשבאו עליהם היסורים[לה], כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בַּפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת (מקץ אות טו)[לו], עַל הַהִיא - המימרא בגמרא (ברכות ה, א)[לז], דְּכָל מי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בּוֹ - אוהבו מחמת צדקתו, מְדַכְּאוֹ - הקב״ה מייסרו, מחלישו ומכניעו בְּיִסּוּרִין בעולם הזה, כדי להרבות את שכרו לעולם הבא.

וכך רמז לו יוסף ליעקב כששלח לו את העגלות, הרי למדנו יחד את פרשת עגלה ערופה כשפירשתי ממך, וממנה למדנו גודל ענין מצות לויה השומרת את ההולך בדרך שלא ינזק. ואם כן, כיון שלווית אותי בצאתי ממך, ודאי שלא ניזוקתי, ומה שעברו עלי יסורים היה רק כדי להרבות שכרי, כיון שהקב״ה חפץ בי מפני שאני צדיק, ונמצא שמזה שראה יעקב שצפן יוסף התורה וזוכרה, וכן שנזכר שקיים עמו מצות לויה וא״כ בודאי לא ניזוק, הבין יעקב שעדיין נשאר יוסף בצדקו ומזומן שכרו לעוה״ב, ולכך אמר ׳רב עוד יוסף בני חי׳.

גדולה הבאה לאחר יסורים אינה ממעטת מהשכר בעולם הבא

וּמֵעַתָּה[לח] **אֵין לָחוּשׁ** - לחשוש, **שֶׁהַגְּדֻלָּה שֶׁקִּבֵּל יוֹסֵף בָּעוֹלָם הַזֶּה,** כשנעשה משנה למלך[לט], **תִּגְרֹם לוֹ חִסָּרוֹן** משכרו **לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַגְּדֻלָּה הַזּוֹ לֹא בָּאָה** - לא הגיעה אליו, **אֶלָּא לְאַחַר הַיִּסּוּרִין שֶׁסָּבַל** כשהיה עבד במצרים, וגם ישב בבית הסוהר שנים הרבה[מ]. **וְאַדְרַבָּא, מִזֶּה** שיוסף נתייסר כל כך, **מוּכָח שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר,**

ציונים ומקורות

אֵינָנּוּ וְאֶת בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה׳. לה. ע״פ לשון המדרש (ב״ר נה, א), כתיב (תהלים ס, ו) ׳נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה׳, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה. לו. לשון רבינו ׳שהיסורין הם בודאי לטובתו של אותו צדיק המקבלם, שהקב״ה שולחם לו להטיב לו באחריתו. ועיין שם עוד, שאי אפשר שיבואו על הצדיק בלי ידיעתו, כיון שיש בזה ׳חוב׳, שהוא סובל היסורין. לז. לשון הגמרא, אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא, כל שהקדוש ברוך הוא חפץ בו, מדכאו ביסורין, שנאמר (ישעיהו נג, י) ׳וה׳ חפץ דכאו החלי׳. לח. רבינו מוסיף לבאר כיצד שמח יעקב בגדולתו של יוסף, ולא חשש שכנגד זה יפחיתו לו משכרו השמור לו לעולם הבא. לט. כפי שכתוב בתחילת הפסוק ׳וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם׳. מ. יש כאן חידוש בדברי רבינו, שרק גדולה הבאה לאדם בלי יסורים מחסרת לו מהעולם הבא, אבל אם היא באה על ידי יסורים, אינה מחסרת לו. [ועיין ברכות (ה, א), ג׳ מתנות טובות נתן הקב״ה לישראל - תורה וארץ ישראל והעולם הבא, וכולם לא נתנם אלא ע״י

אֲבָל יַעֲקֹב חָטָא שֶׁאָמַר 'נִסְתָּרָה דַרְכִּי' וְכוּ'. וּמִכָּל מָקוֹם, הוּא בָּטוּחַ עַתָּה לִזְכוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁלֹּא מֵת, אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן הוּא צַדִּיק וְנִקְרָא חַי. וּמוּת עוֹד שׁוּם אֶחָד מִבָּנָיו בְּחַיָּיו, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף בַּמֶּה צָרוֹת הִגִּיעוּהוּ, וְלֹא דַי שֶׁלֹּא

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

שהקב"ה אוהב אותו מחמת צדקתו, ועל כן הביא עליו יסורים כדי להגדיל שכרו.

אף שיעקב חטא בדיבורו מובטח הוא שיזכה לחיי העולם הבא

אֲבָל יַעֲקֹב חָטָא במה **שֶׁאָמַר 'נִסְתָּרָה דַרְכִּי' וְכוּ'** - שחשב כאילו ח"ו הקב"ה העלים עיניו ממנו, ואינו רואה בצרתו, וכמבואר במדרש, ועל כן התוודה יעקב ואמר 'ואני חטאתי'. **וּמִכָּל מָקוֹם** אמר יעקב, שיש לו ב'מה רב טובך אשר צפנת', שהוא העולם הבא, כלומר, **שהוּא** - יעקב אבינו, **בָּטוּחַ עַתָּה לִזְכוֹת לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁלֹּא יָמוּת עוֹד שׁוּם אֶחָד מִבָּנָיו בְּחַיָּיו**, ומתוך כך יזכה שלא יראה פני גיהנם[מא], **שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף בַּמֶּה צָרוֹת הִגִּיעוּהוּ, וְלֹא דַי שֶׁלֹּא מֵת, אֶלָּא שֶׁעֲדַיִן הוּא צַדִּיק, וְנִקְרָא 'חַי'**, על שם שיזכה לחיי העולם הבא. ובודאי שגם שאר בניו יחיו וישארו בצדקותם[מב].

ציונים ומקורות

יסורין. ומבואר, שאחרי יסורין זוכים למתנות אף בעולם הזה, כמו התורה וארץ ישראל].

מא. וכמו שפירש רש"י (בראשית לז, לה) בשם המדרש, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי, מובטח אני שאיני רואה גיהנם. וכן הוא במדרש תנחומא (ויגש סימן ט) וז"ל, מהו 'כי ארד אל בני אבל שאולה' (בראשית שם), אמר [יעקב] אני מת עם מיתת הרשעים לעולם הבא, שהבטיחני הקדוש ברוך הוא על שנים עשר שבטים, והרי נטרף אחד מהן שמא לא זכיתי בהן ואני מת בשני עולמות, לכך אמר 'כי ארד אל בני אבל שאולה', רצונך לידע לך כיון שראה אותו חי אמר ליה 'אמותה הפעם' (שם מו, ל), למה אמר 'אמותה הפעם' אמר כשבאו בני ואמרו לי יוסף מת הייתי אומר שאני מת שני פעמים, עכשיו שראיתי אותך חי, מבושר אני שאיני מת אלא עכשיו בלבד, לכך אמר 'אמותה הפעם'.

מב. רבינו מיישב כאן בדבריו, מה שקשה לכאורה איך היה יעקב בטוח כשראה את יוסף, שלא ירד ח"ו לגיהנם, והרי היה לו לחשוש שמא ימות אחד משאר בניו. ולכן מבאר רבינו, שיעקב היה בטוח, שכיון שנעשה נס זה ליוסף, שנשאר בחיים במצרים ואף עמד שם בצדקו, הרי זו ראיה שהקב"ה חפץ בטובת יעקב, ולכן בודאי לא ימות אף אחד משאר בניו בחייו, כי אם הקב"ה היה חפץ להמית את אחד מבניו, בודאי לא היה עושה נס ליוסף, אלא היה מת. סיכום. א. תיבת 'רב' עוד יוסף בני חי, מרמזת על שני דברים. האחד, שרב זכותו של יוסף שעמד בצדקו. והשני, שמכך שיוסף חי ועמד בצדקו, מוכח שיש ליעקב חלק ב'מה רב טובך' שצפן הקב"ה לצדיקים לעולם הבא. ב. מהסימן ששלח יוסף ליעקב על ידי העגלות, ראה יעקב שיוסף זכר תלמודו שהיו עוסקים בו כשפרש ממנו, ואם כן בודאי שמור לו השכר בעולם הבא. ג. יוסף רמז לו בעגלות להוכיח צדקותו, שכיון שיעקב ליווהו בצאתו ממנו, לקיים מצות לויה הנלמדת מפרשת עגלה ערופה, מוכרח שיוסף לא ניזוק מפני שלא עמד בצדקותו, אלא היסורים שעברו עליו הם לטובתו כדי לגדלו לפי שהוא צדיק. ד. יעקב התודה שחטא במה שחשב שח"ו הסתיר פניו ממנו ויוסף מת, אך בכל זאת היה בטוח שיש לו חלק בעולם הבא, מאחר שלא מת אחד מבניו, שהרי אף יוסף הוא חי, ועמד בצדקו, ובודאי שאם יוסף ניצול על ידי נס, מוכח שאין הקב"ה חפץ להמית את בניו.

י.

פָּסוּק (בראשית מו, כט) ׳וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו׳. פֵּרֵשׁ רַשׁ״י (שם ד״ה ויבך), אֲבָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל צַוָּאר יוֹסֵף, וְלֹא נְשָׁקוֹ, לְפִי שֶׁהָיָה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע.

פסוק ׳וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו׳ פֵּרֵשׁ רַשׁ״י אֲבָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל וְכוּ׳ שֶׁהָיָה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע

מַקְשִׁים הָעוֹלָם, לָמָּה דַּוְקָא קָרָא יַעֲקֹב אֶת שְׁמַע בְּעֵת הַהִיא, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיּוֹסֵף בָּא אֵלָיו, וְאִי תֵּימָא שֶׁאָז דַּוְקָא בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה הַזְּמַן לִקְרוֹת כְּתִיקִין, קָשֶׁה עַל יוֹסֵף, לָמָּה לֹא קְרָאוֹ אַף הוּא בָּעֵת הַהִיא.

וְעוֹד קָשֶׁה, דִּמְפֹשָׁט הַכָּתוּב נִרְאֶה שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה אֶת יוֹסֵף, דִּמְדִכְתִיב ׳וַיֵּרָא אֵלָיו׳, מַשְׁמַע שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה אוֹתוֹ, דְּאִי לָאו הָכֵי לֹא אָתֵי שַׁפִּיר הַלָּשׁוֹן שֶׁל ׳וַיֵּרָא אֵלָיו׳, וְאִם כֵּן עַל

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

י.

התגלות יוסף ליעקב השלימה את היחוד

דקדוקים בקריאת שמע של יעקב כשנתראה עם יוסף

בפָּסוּק (בראשית מו, כט) ׳וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו׳[מג], פֵּרֵשׁ רַשׁ״י, שרק יוסף נפל על צואריו של אביו ונשקו, אֲבָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל הַצַּוָּאר של יוֹסֵף, וְלֹא נְשָׁקוֹ, ואמרו רבותינו לְפִי שֶׁהָיָה יעקב קוֹרֵא אֶת שְׁמַע.

מַקְשִׁים הָעוֹלָם, לָמָּה דַּוְקָא קָרָא יַעֲקֹב אֶת שְׁמַע בְּעֵת הַהִיא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיּוֹסֵף בָּא אֵלָיו[מד]. וְאִי תֵּימָא - ואם תרצה לתרץ, שֶׁאָז דַּוְקָא בְּאוֹתוֹ הָעֵת כשבא יוסף אליו, הָיָה הַזְּמַן לִקְרוֹת קריאת שמע כְּתִיקִין[מה] הקוראים את שמע עם הנץ החמה, אם כן קָשֶׁה עַל יוֹסֵף לָמָּה לֹא קְרָאוֹ אַף הוּא בָּעֵת הַהִיא, וכי לא היה יוסף רוצה לקרוא שמע בזמנו כותיקין.

וְעוֹד קָשֶׁה, דִּמְפֹשָׁט הַכָּתוּב נִרְאֶה שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה אֶת יוֹסֵף, דִּמְדִכְתִיב ׳וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו׳ מַשְׁמַע שֶׁיַּעֲקֹב הוא שרָאָה אוֹתוֹ ולא שיעקב נראה אל יוסף, דְּאִי לָאו הָכֵי - אם לא נאמר כן שיעקב הוא שראה את יוסף, לֹא אָתֵי שַׁפִּיר הַלָּשׁוֹן שֶׁל ׳וַיֵּרָא אֵלָיו׳[מו]. וְאִם

ציונים ומקורות

מג. לשון הפסוק, ׳וַיֶּאֱסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו וַיֵּבְךְּ עַל צַוָּארָיו עוֹד׳. מד. כן הקשה בגור אריה על פרוש רש״י. ותירץ שם שיוסף הפסיק באמצע הקריאה מפני היראה, מה שאין כן יעקב לא הפסיק מפני בנו. ועוד הוסיף לבאר שם שעיקר כוונת יעקב בקריאת שמע היתה לזכור מלכות שמים בשעת שמחתו במציאת בנו, וטעם זה לא היה שייך אצל יוסף, עיי״ש. מה. ותיקין הם המחבבים את המצוות ומדקדקים לקרוא קריאת שמע מעט קודם הנץ החמה (ברכות ט, ב). מו. מסדר הפעולות בפסוק נראה ש׳וירא אליו׳ היינו שיוסף הוא שנראה אל יעקב, כי תחילה הזכיר ׳ויאסור׳ ׳ויעל׳ ומדבר ביוסף שאסר מרכבתו ועלה אל אביו, ולבסוף נאמר

כָּרְחָךְ לוֹמַר, שֶׁמִּיָּד שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה אוֹתוֹ הִתְחִיל לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע, וְזֶה תֵּמַהּ.

סוֹד הַקְּרִיאַת שְׁמַע הוּא בִּסְגִירוּ דְּעֵינִין. וְיוֹבֵן, בְּמַה שֶׁפָּתְבוּ הַמְקֻבָּלִים (ספר הכוונות לג, ב) שֶׁ'שְׁמַע' וְ'אֶחָד' הֵם אוֹתִיּוֹת אֶשְׁמַח, וְד' רַבָּתִי רוֹמְזוֹ לְאַרְבַּע אִמָּהוֹת, וְעַי"ן רַבָּתִי דְּמַשְׁמַע

וְגַם אֵין לוֹמַר, שֶׁיַּעֲקֹב נָשָׂא עֵינָיו וְרָאָה אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע הַקְּרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהֲרֵי

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

בֵּן, עַל פְּרָחָךְ צָרִיךְ לוֹמַר, מִכָּךְ שֶׁלֹּא הָיָה לְיַעֲקֹב פְּנַאי לִנְשֹׁק לְיוֹסֵף, שֶׁמִּיָּד כְּשֶׁיַּעֲקֹב רָאָה אוֹתוֹ הִתְחִיל יַעֲקֹב לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע, וְזֶה תֵּמַהּ - מִדּוּעַ הִזְדָּרֵז לִקְרוֹא שְׁמַע תֵּכֶף בְּרֹאשִׁיתוֹ בְּלִי הַפְסֵק וְשִׁהוּת.

וְגַם אֵין לוֹמַר שֶׁהִתְחִיל לִקְרוֹא אֶת שְׁמַע מִקּוֹדֶם שֶׁרָאָה אוֹתוֹ, אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב נָשָׂא אֶת עֵינָיו וְרָאָה אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע הַקְּרִיאַת שְׁמַע, וְלִפְיכָךְ נִמְנַע מִלְּהַפְסִיק בְּאֶמְצַע הַקְּרִיאָה לִנְשֹׁק אֶת יוֹסֵף[מז], שֶׁהֲרֵי סוֹד הַקְּרִיאַת שְׁמַע, הוּא בִּסְגִירוּ דְּעֵינִין - בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת[מח], וּבְוַדַּאי שֶׁלֹּא הָיָה יַעֲקֹב מַסְתִּכֵּל וְרוֹאֶה אֶת יוֹסֵף בְּאֶמְצַע קְרִיאָתוֹ[מט].

הע"ן של 'שמע' רומז לשבעים יוצאי ירכו של יעקב

וְיוֹבֵן הַדָּבָר, בְּמַה שֶׁפָּתְבוּ הַמְקֻבָּלִים (ספר הכוונות לג, ב), שֶׁנִּרְמָז בְּתֵיבוֹת 'שְׁמַע' וְ'אֶחָד' עִנְיַן הַתִּיקּוּן שֶׁנַּעֲשָׂה ע"י הָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת[נ], שֶׁ'שְׁמַע' וְ'אֶחָד' - אוֹתִיּוֹת 'ש-מ' שֶׁבְּתֵיבַת 'שְׁמַע', וְאוֹתִיּוֹת 'א-ח' שֶׁבְּתֵיבַת 'אח"ד', הֵם בְּיָחַד אוֹתִיּוֹת 'אֶשְׁמַח'[נא]. וְד' רַבָּתִי שֶׁבְּסוֹף תֵּיבַת 'אחד'[נב], רוֹמְזוֹ לְאַרְבַּע אִמָּהוֹת שֶׁרָה רִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה[נג]. וְעַי"ן רַבָּתִי דְּמ'שְׁמַע' רוֹמְזוֹ לְנ'

ציונים ומקורות

'ויפול על צווריו ויבך' וגם זה מדבר ביוסף שנפל ובכה על צואר אביו (כמבואר ברש"י), ולפיכך הנכון ביותר לפרש גם 'וירא אליו' שיוסף הוא שנראה אל אביו ולא שיעקב נראה אל יוסף, כדי שיתבארו כל הפעולות שבפסוק באופן שוה (רא"ם על פירוש רש"י). וראה עוד ברמב"ן. מז. מה שאין כן יוסף היה יכול ליפול על צואריו ולנשקו, משום שידע שבא אל אביו ולא היה קורא את שמע באותה שעה.

מח. כמו שכתב בטור (או"ח סימן סא) ויש נוהגין שנותנין ידיהם על פניהם בקריאת פסוק הראשון, וראייתם מפ"ב דברכות (יג, ב) רבי כד הוה מנח ידיה אעיניה הוה קרי לה, פירוש כוונתו שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין, וכל מה שיעשה אדם לעורר הכוונה טוב הוא. מט. וראה גם **בפרי עץ חיים** (שער הקריאת שמע פ"ח), וצריך לסתום עיניו בידו הימנית, בסוד עולימתא שפירתא דלית לה עיינין, הנזכר בסבא משפטים (זוהר פרשת משפטים צה, א).

נ. בספר הכוונות הישן, בפסוק ראשון צריך לכוין בו במלת 'שמע' שם ע, ומלת 'אחד' אח ד, וכשתצרף האותיות ש"מ א"ח למפרע הם 'אשמח', וזהו סוד פסוק (תהלים קד, לד) 'אנכי אשמח בה'', ויהיה כל אותו היום שמח וטוב לב. וסוד ע' רבתי רומזת לסוד האבות, בחסד מצד אברהם - ע"ב גשרים, בפחד יצחק - ע' סנהדרין, ביעקב - ע' נפש. וסוד ד' רבתי היא סוד ארבע אמהות. אם כן נרמזו בזה הפסוק האבות והאמהות.

נא. בזוהר (פרשת פנחס רנח, א), 'שמע ישראל', שם ע' רבתי, ד' מן אח"ד רבתי, היינו ע"ד, בין ש"ם מן שמע, א"ח מן אח"ד, עד ה' בכם, ועל כל אחד ואחד דמיחד אותו בעולם, ועל כן אמר דוד (תהלים קד, לד) 'אנכי אשמח בה'', ש"מ מן שמע א"ח מן אח"ד הרי 'אשמח'.

נב. כדאיתא בזוהר (שם), 'שמע ישראל' שם ע' רבתי ד' מן אח"ד רבתי. נג. כדכתיב (מיכה ז, כ) 'חסד

רוֹמֵז לְג׳ אָבוֹת, אַבְרָהָם חֶסֶד, ע׳ גְּשָׁרִים שֶׁל חֶסֶד, יִצְחָק דִּין, ע׳ סַנְהֶדְרִין וְהֵם סוֹד הָע׳ זְקֵנִים, יַעֲקֹב ע׳ נֶפֶשׁ יוֹצְאֵי יֶרֶךְ, עכ״ל.

כֻּלָּם בְּיַחַד, וּמֵעַתָּה שֶׁבָּא יוֹסֵף אֶצְלוֹ נִתְיַחֲדוּ כָּל הַשִּׁבְעִים, וְלָכֵן מִיָּד כְּשָׁרָאָה אֶת יוֹסֵף, כִּדְכְתִיב ׳וַיֵּרָא אֵלָיו׳, הִתְחִיל לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע, כְּדֵי לְהַשְׁלִים הַתִּקּוּן

וְעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא רָאָה יַעֲקֹב ע׳ נֶפֶשׁ וְהַיִּחוּד שֶׁמְּטָפֵל עָלָיו בְּעַי״ן שֶׁל שְׁמַע.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

אָבוֹת - אברהם ויצחק ויעקב, אשר אות ע׳ רומז לכל אחד מהם. כי אות ע׳ רומז **לְאַבְרָהָם**, שהיתה מדתו מדת **חֶסֶד**[נ], והרי הוא כולל **ע׳ גְּשָׁרִים** - כוחות עליונים **שֶׁל חֶסֶד**[נא]. ועוד רומז ע׳ גם על **יִצְחָק**, אשר מדתו מדת **הַדִּין**[נב], והרי שלמות מידת הדין רמוזה אצל **ע׳** זקני **סַנְהֶדְרִין** המוציאים הדין לאמיתו[נג], **וְהֵם סוֹד הָע׳ זְקֵנִים** שהיו בימי משה רבנו[נד]. וכן רומז ע׳ גם ל**יַעֲקֹב**, כנגד **ע׳ נֶפֶשׁ יוֹצְאֵי יֶרֶךְ**[נה], אשר היו ע׳ כוחות כלולים ביעקב

ונתפשטו ביוצאי חלציו[ס], עכ״ל.

יעקב קרא את שמע
כשזכה להשלים ע׳ יוצאי ירכו ביחד

וְהִנֵּה, **עַד אוֹתָהּ שָׁעָה** שפגש יעקב את יוסף במצרים, **לֹא רָאָה יַעֲקֹב ע׳ נֶפֶשׁ כֻּלָּם בְּיַחַד**, ולא נשלם כוחו בשלימות בסוד ע׳ נפש. **וּמֵעַתָּה שֶׁבָּא יוֹסֵף אֶצְלוֹ, נִתְיַחֲדוּ כָּל הַשִּׁבְעִים** נפשות יוצאי חלציו, **וְלָכֵן, מִיָּד כְּשָׁרָאָה יעקב אֶת יוֹסֵף, כִּדְכְתִיב ׳וַיֵּרָא אֵלָיו׳, הִתְחִיל לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע, כְּדֵי לְהַשְׁלִים הַתִּקּוּן וְהַיִּחוּד שֶׁמְּטָפֵל עָלָיו, בְּאוֹת עַי״ן שֶׁל שְׁמַע**[סא].

ציונים ומקורות

לאברהם׳. **נד.** בזוהר (פרשת פנחס רכז, א) נזכר ענין ע״ב גשרים, ׳לקבל כרסייא דאית ליה ע״ב גשרים׳. ונתבאר הענין **בפרדס רימונים** (שער ח פרק טז) בביאור מידת החסד, וזה לשונו, ונודע במדה הזאת היות בה ע״ב גשרים, והרמז אליהם ע״ב שמות אשר בויס״ע ויב״א וי״ט, וביאר הענין הזה רבי נחוניא בן הקנה עליו השלום בתפילתו הנחמדת, וז״ל ׳אתה יחיד בסתר הזהר הוא מתחלק לשבעים ושתים גשרים׳ וכו׳. [ומכל מקום עיקרם ע׳ גשרים בסוד ז׳ ספירות כלולות בי׳, ונוספו עליהם ב׳ המקורות חכמה ובינה (ראה אור יקר פרשת בשלח שער ד סימן ו)]. וראה עוד **בפרדס רימונים** שם, לשון גשרים הוא היותו ע״ב מאורות אלו שבחסד, צנורות ומקורות אל השפע הנשפע מן העליונות, דרך החסד שהוא תחלת הבנין, והם גשרים אל מימי החסד. **נה.** כדאיתא בזוהר (פרשת פנחס רלא, ב) דינא קשיא פחד יצחק. **נו.** סנהדרין של שבעים חכמים היתה, והנשיא על גביהם, שנאמר (במדבר יא, טז) ׳אספה לי שבעים איש מזקני ישראל׳, ומשה על גביהן (סנהדרין ב, א). **נז.** שבעים זקני העם שהיו בימי משה, כמו שכתוב (שמות כד, א), ׳ואל משה אמר עלה אל ה׳ אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחוק׳. **נח.** כמו שכתוב (בראשית מו, כו-כז), ׳כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה יֹצְאֵי יְרֵכוֹ מִלְּבַד נְשֵׁי בְנֵי יַעֲקֹב כָּל נֶפֶשׁ שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ. וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר יֻלַּד לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנָיִם כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים׳. **נט.** ושבעים נפש נמנו בכלל, ויעקב שורש הכל (גבורות השם פרש יג). **ס.** עתה כשנתאספו יחד ע׳ נפש יוצאי ירך יעקב, נשלמה מדרגתו ותיקונו, וזהו הזמן לקרוא שמע ולתקן יחוד עי״ן רבתי שב׳שמע׳. ומתיישב היטב שאכן דוקא יעקב הוצרך לקרותו ודוקא באותו שעה, להשלים התיקון המוטל עליו, אולם יוסף לא הוצרך לקרוא את שמע דוקא אז. **סא.** בגמרא, כתיב (בראשית נ, י) ׳ויבאו עד גורן האטד׳, וכי גורן יש לו לאטד, אמר רב אבהו מלמד שהקיפוהו כתרים לארונו של יעקב כגורן זה שמקיפים לו אטד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, כולם למלחמה באו, כיון שראו כתרו של יוסף תלוי בארונו של יעקב, נטלו כולן כתריהן ותלאום בארונו של יעקב. תנא, שלשים ושתה כתרים נתלו בארונו של יעקב.

מדור יחודי ומרתק בעניינים שונים

מפי הדרשן והמגיד המפורסם

פה מפיק מרגליות

הרה"ג רבי **מנחם יוסטמן** שליט"א

לשמיעת המדור

חייגו 'קול צרפת שאשון'

02-80-80-600

נמסר בשפות לשוה"ק אידיש ואנגלית

הקישו בכניסה למערכת:

ללשוה"ק **130** לאידיש **230** לאנגלית **330**

תאנוג רוחני אילאו, אסור לפספס!

• שמכם יוזכר בשעת התיעוד הקבוע ברבים לישועה ולברכה! •

הצטרפו עמנו!

יחד נכניס למקומות נוספים
את אור תורת 'זרע שמשון'

בתרומה קבועה
או חד פעמית

הינכם שותפים
לכל הפצת תורת המחבר
בכל העולם!

אל תפספסו הזדמנות מיוחדת זו!

השתתפו בהוצאות הגדולות להפצת תורת זרע שמשון ושמכם יוזכר בתפילה המיוחדת

שאחר השיעור ברבים
שמתקיים בכל ליל שישי יחד עם אמירת
כל ספר התהילים על ידי לומדי השיעור

ארץ ישראל
05271-66450 02-80-80-500
ארה"ב **347-496-5657**

כמו"כ השמות ישלחו לתפילה מיוחדת
אצל הצדיק הרב הגאון ר' ש.פ. שליט"א
הנודע בכח תפילתו אשר יעתיר כל יום אחר
הלימוד עבור התומכים והמסייעים למען הפצת
תורת רבנו וריבוי הלומדים

היה שותף והבא ברכה אל ביתך!